

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA – Janusz Heitzman	5
I. PODSTAWY TEORETYCZNE WSPÓŁCZESNEJ PSYCHIATRII, PSYCHOPATOLOGII I DIAGNOSTYKI PSYCHIATRYCZNEJ	15
1. ETIOLOGIA, PATOGENEZA I EPIDEMIOLOGIA ZABURZEŃ PSYCHICZNYCH – Janusz Heitzman, Mariusz Furgał, Maciej Pilecki	16
1.1. Etiologia i patogenеза zaburzeń psychicznych	16
1.2. Epidemiologia zaburzeń psychicznych	19
2. BADANIE PSYCHIATRYCZNE – Janusz Heitzman, Barbara Gierat	22
2.1. Znaczenie nawiązania kontaktu	23
2.2. Wywiad	25
2.3. Ocena stanu psychicznego	27
3. DIAGNOSTYCZNE BADANIA POMOCNICZE – Mariusz Furgał, Barbara Gierat	29
3.1. Badanie psychologiczne	29
3.2. Badania dodatkowe w psychiatrii	30
3.2.1. Badania neuroobrazujące	30
3.2.2. Badanie elektroencefalograficzne (EEG)	32
3.2.3. Badania laboratoryjne	32
4. PSYCHOPATOLOGIA I SYNDROMOLOGIA OGÓLNA – Janusz Heitzman	34
4.1. Psychopatologia	35
4.2. Objawy zaburzeń psychicznych	36
4.2.1. Zaburzenia czynności poznawczych	36
4.2.2. Zaburzenia emocjonalne	46
4.2.3. Zaburzenia świadomości	48

4.2.4.	Zaburzenia aktywności i działań ruchowych	51
4.2.5.	Zaburzenia kontroli impulsów	52
4.3.	Zespoły psychopatologiczne	53
4.4.	Klasyfikacje psychiatryczne	55
II.	PSYCHIATRIA KLINICZNA	57
5.	ZABURZENIA PSYCHICZNE I ZABURZENIA ZACHOWANIA SPOWODOWANE UŻYCIEM SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH – Maciej Pilecki	58
5.1.	Kryteria diagnostyczne	58
5.2.	Charakterystyka substancji psychoaktywnych	61
5.2.1.	Alkohol etylowy	64
5.2.2.	Opioidy	65
5.2.3.	Kanabinole	66
5.2.4.	Amfetamina	67
5.2.5.	Kokaina	68
5.2.6.	Ekstazy	69
5.2.7.	LSD	69
5.2.8.	Grzyby halucynogenne	70
5.2.9.	Rozpuszczalniki	71
5.2.10.	Leki uspokajające i nasenne	71
5.2.11.	Nikotyna	72
5.2.12.	Inne substancje psychoaktywne	73
5.3.	Epidemiologia i etiologia	73
5.3.1.	Epidemiologia	73
5.3.2.	Etiologia	74
5.4.	Leczenie	75
5.4.1.	Leczenie ostrego zatrucia	75
5.4.2.	Leczenie objawów abstynencyjnych i powikłań	76
5.4.3.	Leczenie uzależnienia	76
5.5.	Interwencja pielęgnarska w uzależnieniach	78
6.	PSYCHOZY SCHIZOFRENICZNE I Z KRĘGU SCHIZOFRENII – Mariusz Furgał	79
6.1.	Schizofrenia [F20]	79
6.1.1.	Kryteria diagnostyczne	80
6.1.2.	Obraz kliniczny	81
6.1.3.	Podział kliniczny psychoz schizofrenicznych i schizofrenopodobnych	82
6.1.4.	Przebieg i rokowanie	85
6.1.5.	Uwagi na temat ustalania rozpoznania schizofrenii	86
6.1.6.	Epidemiologia i etiologia	87
6.1.7.	Leczenie i profilaktyka	90
6.2.	Zespoły schizofrenopodobne i krótkotrwałe epizody psychotyczne [F23]	93
6.3.	Zaburzenie schizoafektywne [F25]	93
6.3.1.	Leczenie	94
6.4.	Zaburzenie schizotypowe [F21]	94
6.5.	Interwencja pielęgnarska w schizofrenii i zaburzeniach pokrewnych	95

7. ZESPOŁY UROJENIOWE I HALUCYNOZY – Mariusz Furgat	98
7.1. Paranoja i reakcje paranoiczne [F22]	99
7.1.1. Kryteria diagnostyczne	99
7.1.2. Obraz kliniczny	99
7.1.3. Epidemiologia i etiologia	101
7.2. Urojenia udzielone (indukowane zaburzenie urojeniowe) [F24]	102
7.3. Parafrenia i inne halucynozy [F22]	102
7.3.1. Kryteria diagnostyczne	102
7.3.2. Obraz kliniczny	103
7.3.3. Epidemiologia i etiologia	104
7.3.4. Leczenie	104
7.4. Interwencja pielęgnarska w paranoi i parafrenii	104
8. ZABURZENIA I CHOROBY AFETYWNE – Janusz Heitzman, Norbert Wojnar	107
8.1. Zaburzenia depresyjne	109
8.1.1. Obraz kliniczny	109
8.1.2. Kryteria diagnostyczne	112
8.2. Zaburzenia maniakalne	119
8.2.1. Obraz kliniczny	119
8.2.2. Kryteria diagnostyczne	121
8.3. Zaburzenia afektywne dwubiegunowe [F31]	121
8.3.1. Obraz kliniczny	121
8.3.2. Kryteria diagnostyczne	122
8.4. Epidemiologia i etiologia	124
8.4.1. Epidemiologia	124
8.4.2. Etiologia	125
8.5. Leczenie	127
8.6. Interwencja pielęgnarska w zaburzeniach afektywnych	128
9. ZABURZENIA NERWICOWE, ZWIĄZANE ZE STRESEM I POD POSTACIĄ SOMATYCZNĄ (SOMATOFORMICZNE) – Janusz Heitzman	131
9.1. Zaburzenia lękowe [F40–F41]	132
9.1.1. Kryteria diagnostyczne	132
9.1.2. Obraz kliniczny i epidemiologia	132
9.1.3. Etiologia	136
9.1.4. Leczenie	137
9.2. Zaburzenia obsesyjno-kompulsywne [F42]	138
9.3. Reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne [F43]	138
9.3.1. Zespół stresu pourazowego (PTSD) [F43.1]	138
9.3.2. Ostra reakcja na stres [F43.0]	142
9.3.3. Zaburzenia adaptacyjne [F43.2]	144
9.4. Zaburzenia dysocjacyjne (konwersyjne) [F44]	146
9.5. Zaburzenia somatoformiczne [F45]	147
10. ZABURZENIA SNU – Janusz Heitzman	148
10.1. Architektura snu	148
10.2. Kryteria diagnostyczne, obraz kliniczny i etiologia	150

10.2.1.	Dyssomnie	150
10.2.2.	Parasomnie	153
10.2.3.	Zaburzenia snu w przebiegu schorzeń psychicznych	154
10.3.	Leczenie	154
10.3.1.	Metody nefarmakologiczne	155
10.3.2.	Metody farmakologiczne	156
10.4.	Interwencja pielęgnarska w zaburzeniach snu	156
11.	ZABURZENIA OSOBOWOŚCI – Maciej Pilecki	158
11.1.	Osobowość z pogranicza (<i>borderline</i>) [F60.31]	159
11.1.1.	Kryteria diagnostyczne	159
11.1.2.	Epidemiologia i obraz kliniczny	160
11.2.	Osobowość narcystyczna	162
11.2.1.	Kryteria diagnostyczne	162
11.2.2.	Epidemiologia i obraz kliniczny	162
11.3.	Osobowość dyssocjalna [F60.2]	163
11.3.1.	Kryteria diagnostyczne	163
11.3.2.	Epidemiologia i obraz kliniczny	163
11.4.	Osobowość obsesyjno-kompulsywna (anankastyczna) [F60.5]	164
11.4.1.	Kryteria diagnostyczne	164
11.4.2.	Epidemiologia i obraz kliniczny	165
11.5.	Osobowość paranoiczna [F60.0]	165
11.6.	Osobowość schizoidalna [F60.1]	166
11.7.	Etiologia	166
11.8.	Leczenie	169
11.9.	Interwencja pielęgnarska w zaburzeniach osobowości	170
12.	ZABURZENIA PSYCHOSEKSUALNE – Maciej Pilecki	172
12.1.	Zaburzenia identyfikacji płciowej [F64]	172
12.1.1.	Kryteria diagnostyczne, obraz kliniczny i epidemiologia	173
12.1.2.	Etiologia	174
12.1.3.	Leczenie	175
12.2.	Dysfunkcje seksualne [F52]	175
12.2.1.	Kryteria diagnostyczne, obraz kliniczny i epidemiologia	176
12.2.2.	Etiologia	179
12.2.3.	Leczenie	180
12.3.	Parafilie [F65]	181
12.3.1.	Kryteria diagnostyczne, obraz kliniczny i epidemiologia	181
12.3.2.	Etiologia	184
12.3.3.	Leczenie	185
12.4.	Interwencja pielęgnarska w zaburzeniach psychoseksualnych	186
13.	PSYCHIATRIA WIEKU ROZWOJOWEGO – WYBRANE ZAGADNIENIA – Maciej Pilecki	187
13.1.	Znaczenie rozwoju biopsychospołecznego	187
13.2.	Psychopatologia okresu rozwojowego	188
13.3.	Specyfika diagnozy klinicznej w okresie rozwojowym	189
13.4.	Farmakoterapia w okresie rozwojowym	189
13.5.	Specyfika psychoterapii w okresie rozwojowym	190

13.6.	Zaburzenia reaktywne	191
13.6.1.	Kryteria diagnostyczne i obraz kliniczny	191
13.6.2.	Epidemiologia	193
13.6.3.	Etiologia	193
13.6.4.	Leczenie	193
13.7.	Zaburzenia lękowe	194
13.7.1.	Kryteria diagnostyczne i obraz kliniczny	194
13.7.2.	Epidemiologia	196
13.7.3.	Etiologia	196
13.7.4.	Leczenie	197
13.8.	Zaburzenia zachowania [F91]	197
13.8.1.	Kryteria diagnostyczne	197
13.8.2.	Obraz kliniczny	198
13.8.3.	Epidemiologia	198
13.8.4.	Etiologia	199
13.8.5.	Leczenie	199
13.9.	Zaburzenia hiperkinetyczne [F90]	200
13.9.1.	Kryteria diagnostyczne	200
13.9.2.	Obraz kliniczny	201
13.9.3.	Epidemiologia i etiologia	201
13.9.4.	Leczenie	201
13.10.	Zaburzenia odżywiania się [F50]	202
13.10.1.	Kryteria diagnostyczne i obraz kliniczny	202
13.10.2.	Epidemiologia	203
13.10.3.	Etiologia	204
13.10.4.	Leczenie	204
13.11.	Zaburzenia nastroju [F30–F39]	205
13.11.1.	Kryteria diagnostyczne	205
13.11.2.	Epidemiologia	207
13.11.3.	Etiologia	207
13.11.4.	Leczenie	207
13.12.	Schizofrenia w okresie rozwojowym [F20]	208
13.12.1.	Kryteria diagnostyczne	208
13.12.2.	Obraz kliniczny	208
13.12.3.	Epidemiologia	209
13.12.4.	Etiologia	209
13.12.5.	Leczenie	209
13.13.	Autyzm dziecięcy [F84.0]	209
13.13.1.	Kryteria diagnostyczne i obraz kliniczny	209
13.13.2.	Epidemiologia	211
13.13.3.	Etiologia	211
13.13.4.	Leczenie	211
13.14.	Upośledzenie umysłowe [F70–F79]	212
13.14.1.	Kryteria diagnostyczne	212
13.14.2.	Epidemiologia	214
13.14.3.	Etiologia	214
13.14.4.	Postępowanie	215
13.15.	Interwencja pielęgnarska w psychiatrii wieku rozwojowego	215
13.15.1.	Własne trudne uczucia	215
13.15.2.	Fizyczna pielęgnacja pacjentów	216
13.15.3.	Obawy o własne bezpieczeństwo	217
13.15.4.	Zespół wypalenia zawodowego	217

14. PSYCHIATRIA WIEKU PODESZŁEGO – WYBRANE ZAGADNIENIA	– Janusz Heitzman	219
14.1.	Starość a choroba	219
14.2.	Zaburzenia psychiczne w wieku podeszłym	220
14.2.1.	Zaburzenia depresyjne	221
14.2.2.	Zaburzenia nerwicowe	223
14.2.3.	Psychozy	223
14.2.4.	Majaczenie	224
14.2.5.	Zaburzenia świadomości	225
14.2.6.	Otępienia [F00–F03]	225
14.2.7.	Objawy charakteropatyczne	227
14.2.8.	Koncepcja opieki nad chorym z chorobą Alzheimera	227
15. ZABURZENIA PSYCHICZNE W CHOROBAH SOMATYCZNYCH	– Mariusz Furgał, Janusz Heitzman, Maciej Pilecki, Barbara Gierat	229
15.1.	Różnicowanie psychogennych i somatogennych zaburzeń psychicznych	229
15.2.	Specyfika pielęgnacji chorych z zaburzeniami psychicznymi w chorobach somatycznych	232
15.2.1.	Pacjent kardiologiczny i kardiochirurgiczny	233
15.2.2.	Pacjent internistyczny	234
15.2.3.	Pacjent neurologiczny, neurotraumatologiczny i neurochirurgiczny	235
15.2.4.	Pacjentka ginekologiczna i położnicza	236
15.2.5.	Pacjent onkologiczny	238
15.2.6.	Pacjent zakaźny	238
15.2.7.	Pacjent okulistyczny	239
15.2.8.	Pacjent laryngologiczny	240
15.2.9.	Pacjent urologiczny	240
15.2.10.	Pacjent toksykologiczny	241
15.2.11.	Pacjent stomatologiczny	242
16. STANY NAGŁE W PSYCHIATRII	– Mariusz Furgał, Janusz Heitzman	243
16.1.	Tendencje i próby samobójcze	245
16.2.	Pobudzenie, agresja i zdeorganizowane zachowanie	246
16.3.	Silny lęk	247
16.4.	Zaburzenia somatyczne	247
16.5.	Ratownictwo medyczne a zaburzenia psychiczne	248
17. SAMOBÓJSTWA	– Mariusz Furgał	251
17.1.	Epidemiologia	251
17.2.	Etiologia	252
17.2.1.	Biologiczne podłoże samobójstw	252
17.2.2.	Spółeczne i psychologiczne podłoże samobójstw	252
17.3.	Zagrożenie popełnieniem samobójstwa	253
17.3.1.	Samobójstwo a próba samobójcza	253
17.3.2.	Myśli samobójcze a tendencje samobójcze	254
17.3.3.	Czynniki ryzyka	254
17.4.	Wybór metody samobójstwa	256

17.5.	Doraźna interwencja psychologiczna	257
17.6.	Decyzja o dalszym leczeniu	259
17.7.	Zapobieganie samobójstwom	259

III. ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z TERAPIĄ ZABURZEŃ PSYCHICZNYCH

18. BIOLOGICZNE METODY LECZENIA ZABURZEŃ PSYCHICZNYCH		
– Mariusz Furgał		262
18.1. Farmakoterapia zaburzeń psychicznych		262
18.1.1. Leki przeciwpsychotyczne		262
18.1.2. Leki przeciwdepresyjne		267
18.1.3. Leki przeciwlękowe (anksjolityczne) i nasenne		274
18.1.4. Leki prokognitywne		277
18.1.5. Leki psychostymulujące		278
18.1.6. Leki normotymiczne		278
18.1.7. Leki przeciwparkinsonowskie		279
18.1.8. Inne leki używane w psychiatrii		280
18.1.9. Pozafarmakologiczne działanie leków		281
18.2. Inne biologiczne metody leczenia zaburzeń psychicznych		284
18.2.1. Elektrowstrząsy		284
18.2.2. Leczenie światłem (fototerapia)		285
18.2.3. Psychochirurgia		286
18.2.4. Przewodząca stymulacja magnetyczna		286
19. PSYCHOTERAPIA – Mariusz Furgał		287
19.1. Cele psychoterapii		287
19.2. Metody psychoterapii		288
19.2.1. Psychoanaliza i terapia analityczna		288
19.2.2. Terapia behawioralna		289
19.2.3. Terapia poznawcza		290
19.2.4. Terapia interpersonalna		290
19.2.5. Terapia rodzinna i małżeńska		291
19.2.6. Terapia grupowa		291
19.3. Profesjonalna i nieprofesjonalna interwencja psychoterapeutyczna		292
19.3.1. Błąd jatropatogeny		293
19.3.2. Emocjonalność terapeutów		294
20. REHABILITACJA W PSYCHIATRII – Mariusz Furgał		295
21. SPECYFIKA OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ NAD PACJENTEM Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI – Barbara Gierat		297
21.1. Diagnoza pielęgnarska		297
21.2. Dbanie o bezpieczeństwo chorych		298
21.3. Współpraca z rodzinami pacjentów		299
21.4. Współpraca w ramach zespołów terapeutycznych		300
21.5. Cechy osobowe pielęgniarki psychiatrycznej		301

22. ETYCZNE I PRAWNE ASPEKTY OPIEKI PSYCHIATRYCZNEJ	
– Janusz Heitzman, Barbara Gierat	302
22.1. Podstawy prawnych gwarancji leczenia	303
22.1.1. Odmowa leczenia	307
22.1.2. Zgoda na leczenie	308
22.1.3. Postępowanie z zastosowaniem przymusu oraz wobec osób niezdolnych do wyrażenia zgody lub niewyrażających zgody	312
22.1.4. Tajemnica leczenia	318
22.1.5. Postępowanie wobec chorych psychicznie naruszających porządek prawny	319
22.2. Wybrane akty prawne	322
22.2.1. Kodeks etyki zawodowej pielęgniarstwa i położnej	322
22.2.2. Ustawa o zawodzie pielęgniarstwa i położnej	323
LITERATURA ŹRÓDŁOWA I ZALECANA	324
SKOROWIDZ	326